

ЛИОН ФОЙХТВАНГЕР СМЪРТТА НА НЕРОН

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Вестта, че губернаторът му в Галия се е разбунтувал и го е обявил за свален, император Нерон получи на 19 март в Неапол, където с умение, всеотдайност и успех играеше Едип. Нерон се изсмя. Пред приятелите си заяви, че това въстание в Галия му идвало тъкмо навреме, сега според закона на войната разполагал с предлог да пляккоса тази богата провинция и с нейните съкровища да попълни празните си каси. По-късно през деня той отиде в цирка и с интерес проследи финалните борби на тежките атлети. По време на вечерята запристигаха и други тревожни съобщения от Галия. Императорът ги преглеждаше набързо, късаше ги небрежно и клатеше глава по адрес на своя полудял губернатор.

Така измина цяла седмица, а Нерон не предприемаше никакви мерки. Когато началникът на кабинета му Хел внимателно намекна, че може би е разумно да се издаде заповед до Западните армии или до войските, тръгнали на поход за голямата Източна кампания, или поне да се изпрати послание до сената, императорът обясни, че имал намерение след десетина дни да поднови играта си в театъра и не желал да си поврежда дишането и гласа заради нещо толкова нелепо като безумното въстание в Галия. На министрите му им струваше доста усилие, докато го склонят да обяви награда от десет милиона за главата на въстаналия губернатор и да прати собственоръчно написано послание до сената. Той самият, съобщаваше Нерон на сената, поради болно гърло бил възпрепятстван да дойде в Рим и затова се налагало писмено да прикани благородните отци да подирят удовлетворение за него и за държавата.

Ала съобщенията от Запад ставаха все по-застрашителни и императорът, като въздишаше заради нарушената си творческа обиколка, накрая все пак трябваше да се завърне в Рим. А тук той се позова на пресипналия си глас и болното си гърло, за да избегне появата в сената, и се задоволи да покани най-видните членове на това управително тяло при себе си на Палатинския хълм. Когато те с най-голяма бързина пристигнаха, той обаче заговори не за политика, а изчерпателно се разпростря върху подобренията, които по негов съвет майсторът на органи Ктесиб от Александрия бе направил на водните органи в двореца. Обеща в най-скоро време да демонстрира публично някои от новите инструменти. После се усмихна и добави:

— При положение, че губернаторът ми в Галия разреши.

Това бе всичко, каквото имаше да им каже по политическото положение.

На 16 април пристигна вестта, че генерал Галба, губернаторът на Испания, се е обявил солидарен с разбунтувалия се колега от Галия, а Западните армии го провъзгласили за император. За 17 април Нерон бе поканил най-влиятелните личности в Рим на банкет. По време на банкета под звуците на една неприлична песен Нерон издекламира свой шеговит куплет по адрес на двамата разбунтували се генерали. Той много се зарадва, когато няколко дни по-късно му съобщиха, че целият град пее този куплет.

В онези дни император Нерон бе тридесетгодишен; той бе доказал, че когато е необходимо, може да действа решително. Но мерките срещу все по-разрастващото се въстание на Запад той предприемаше с някаква странно игрива небрежност. Може би се чувстваше прекалено сигурен, а може би прекалено дълбоко бе убеден в своето щастие.

Военият му кабинет изпрати в Северна Италия част от войските, тръгнали на поход за Източната кампания, и се опита да сформира там нова армия. Ала тези отбранителни начинания се провеждаха без особено въодушевление. Министрите и генералите се усещаха сковани от равнодушието на императора. Той се задоволяваше да подписва документите, които му се представяха, ала никой не можеше да го накара да поеме командването на новосформираната армия и начело на войските да потегли срещу метежниците. Когато съветниците му го подканиха да стори това, той им отговори, че ще е по-разумно, ако сам и невъоръжен замине при Западните армии и с изкусна реч ги призове към предишното подчинение.

— Думите са по-силни от оръжията — заяви той няколко пъти.

Изобщо той градеше безсмислени, романтично необуздани проекти. Говореше например, че ще заповяда да обесят целия сенат, дори цялото неблагонадеждно население на град Рим, или поне всички граждани от френски произход. След това отново пожелаваше да се помири със сената, който от ден на ден ставаше все по-непокорен, разправяше, че ще абдикира и ще се задоволи с властта над Египет. Ако пък египтяните не го признаели, тогава щял да живее от доходите си като актьор.

Населението на Рим мълчаливо се противопоставяше на мобилизацията, която командирите на новосъздадените армии обявиха. Също и военните данъци се набираха трудно. Доставките от Запад прекъснаха, Египет и Либия задържаха корабите с жито, цените на хранителните стоки се покачваха. Когато един египетски кораб не докара очакваното жито, а само пясък от Нил за атлетическите състезания на императорската арена, започнаха безредици. Наистина на масите се нравеше разточителният и блестящ император, последен потомък на великия Цезар. Но старата републиканска аристокрация, висшите чиновници и шовинистично настроените римски едри земевладелци недоволстваха от безотечествената му либерална политика, която облагодетелстваше Изтока. Те печелеха все повече привърженици и с всеки изминат ден ставаха все по-дръзки. По статуите на императора се появиха позорящи надписи. Като загатваха за името на онзи генерал Виндекс, от когото бе тръгнал бунтът — Виндекс означаваше страж — противниците му предизвикваха нощни сбивания, та из целия град да прокълти викът: „Повикайте стража, повикайте Виндекс!“

Императорът открай време държеше да му се предават докладите на административните чиновници и на полицията без разкрасяване, затова и сега го уведомиха за събитията. Той изслуша всичко, като сегиз-тогиз правеше забележки, но те бяха най-вече презрителни.

В това време въстанието неясно и застрашително се приближаваше, въпреки че самият град бе обграден от дванадесетхилядната гвардия на императора; тази високоплатена, разглежена елитна войска с право се смяташе за особено вярна на императора. Също и армията, която бе съсредоточена в Северна Италия, се състоеше от изпитани части. Ала войниците очакваха Нерон да се появи, да им държи речи, да се погрижи за тях. Той отказа да стори това и странната му пасивност бе в полза на противниците му. Техните емисари работеха ловко, командващите верните на Нерон контингенти постепенно губеха авторитета си, защото самият император не заставаше зад тях. Така на 8 юни в Рим пристигна вестта, че големи части от новосформираната северноиталианска армия са преминали на страната на бунтовниците и са положили клетва пред претендента за властта Галба.

Когато получи съобщението, Нерон седеше на трапезата. Той го накъса на парчета, обърна масата и строши двете си любими чаши — омировските, на които изкусно бяха изработени златни релефи, пресъздаващи сцени от „Одисеята“. С гневни слова той изгони гостите си. След като стоя известно време сам, нареди да повикат Локуста — една жена, която в списъците на императорското домакинство се водеше като управителка, ала на никого не бе съвсем ясно с какво се занимава — и поиска от нея отрова. Тя му подаде капките в златна капсула, която обаче не му се понрави и Локуста трябваше да намери някоя по-изящна кутийка.

Впрочем, само след няколко часа императорът отново бе изпълнен с увереност. Нали все още му бяха верни полковете на преторианците? Той извика техните висши офицери и им заповяда незабавно да подготвят за отплаване флотилията в Остия, да натоварят гвардията на корабите и се отправят за Египет. Откъм източните провинции, които били верни и изпитани, можел лесно да завоюва отново империята. Господата го изслушаха с подобаващо страхопочитание, а след това се спогледаха. Техните възражения бяха колебливи, но основателни. Наистина ли трябваше да се отстъпи столицата без борба? Не беше ли много трудно, почти невъзможно да се изтеглят войските от Рим, към който те бяха привързани, и да се пренесат в неизвестния Изток? Нямаше ли войниците да се учудят, че техният император изоставя своята столица, вместо да умре за нея в бой? Някой от офицерите цинично цитира един стих от Вергилий, който Нерон обичаше да декламира с особен патос: „Наистина ли е толкова голямо нещастие да се умре?“ Императорът гледаше озадачено господата, усмихваше се разсеяно и клатеше глава заради тяхното малодушие. Нерон никога не бе обичал да си има работа с офицери.

Половин час по-късно висшите офицери от гвардията помолиха за нова аудиенция. Нарастващото неспокойство в града, обясниха те на императора, изисквало да се усили неговата лична охрана. Увеличаването на охраната около Палатинския хълм обаче щяло да предизвика нежелателно голям шум сред населението. Затова по-разумно било императорът да се премести в Сервилианските градини, които се охранявали много по-лесно и по-незабележимо; а в Сервилианските градини имало множество вили и стопански постройки на двореца. Господата бяха очаквали гневно избухване от

страна на императора. Ала не се случи нищо подобно; върху месестото лице на императора се изписа почти глуповат израз на детинско удивление и той само каза:

— Винаги съм вярвал, че на Палатин мога да спя спокойно и без охрана. Но в края на краищата това е военен въпрос и аз се подчинявам на специалистите.

Все още усмихнат, той нареди да го пренесат в Сервилианския парк. Приготовленията бяха извършени с най-голяма бързина и само след един час Нерон потегли. Придружаваше го едно отделение преторианци, а на всички подстъпи в обширната местност поставиха стражи.

Императорът все още не вярваше, че е заплашено сериозно неговото господство или дори животът му. Той се заключи за два часа и нахвърли една реч, която възнамеряваше да държи на форума, за да оправдае пред римляните своето управление. След като стори това, той събра около себе си своите приятели, за да им прочете речта. За негово учудване в Сервилианските градини го бяха последвали само малцина от онези, които бе призовал. Неговият проект като че не събуди голям ентузиазъм. Той не искаше да повярва и запита наобиколилите го смутени и колебливи господа с какви одежди ще е най-добре да се появи утре на форума, за да произнесе речта си. След дълго мълчание най-после секретарят му Фаон събра кураж и делово сподели, че Нерон няма да може дори да започне речта си, защото преди това народът ще го разкъса на парчета.

— Наистина ли мислиш така, драги Фаон, наистина ли го вярваш? — възкликна изумен императорът.

Тогава всички заприказваха в един глас и стана ясно, че те без изключение смятат намерението му за неосъществимо. Нерон сприхаво отвърна:

— Е, щом и това не мога да направя, какво тогава ми остава? Може би да се обърна направо към водача на метежниците, генерал Галба, да се предам в ръцете му и да апелирам към неговата съвест? Или да ида при партите и да ги помоля за закрила?

Партите бяха обаче смъртните врагове на римляните и след един полууспешен поход Нерон едва бе установил с тях поносимо разбирателство.

Вечерта той прекара както винаги. Нареди да го обръснат, взе средството за храносмилане, което му бе предписал личният лекар, облече се старателно и седна на трапезата. Противно на навика си яде оскъдно, ала настроението му изглеждаше добро, той говореше много и духовито, най-вече за литература, театър и художествени занаяти. Стана рано от масата и отиде да си легне, та на следващия ден с отпочинала глава да предприеме необходимите мерки.

Сънят му обаче бе неспокоен и един час преди полунощ той се вдигна, за да поговори дружелюбно и осведомително с многобройните стражи, както понякога правеше. Ала за негово учудване стражът пред входа бе изчезнал, а и следващият го нямаше. Нерон се отправи към павилиона, в който бе настанен Фаон. Той от своя страна вече го търсеше. Съобщи му новината, че висшите офицери от гвардията, след като императорът напуснал Палатин, свикали войските и им съобщили, че императорът тайно е избягал от Рим в Египет. Понататък възвестили, че новият владетел Галба се е задължил след влизането си в Рим да подари на всеки преторианец по тридесет хиляди сестерции. След това войските положили клетва към новия владетел.

Двамата стояха под открито небе, беше нощта на 8 срещу 9 юни, когато Фаон съобщи това на Нерон. Необичайно топла нощ, но въпреки всичко императорът като че зъзнеше. Стоеше прав, среден на ръст, възпълен и безформен в домашния си халат, по сандали на бос крак; на Фаон му се стори, че видя как едрото лице пребледня и Нерон прехапа долната си устна. Накрая обаче императорът каза:

— Но това са глупости. Той никога не ще може да им плати по тридесет хиляди, а и те не могат да приемат такова безсмислено обещание.

Колкото и налудничави да бяха понякога неговите идеи, в този случай Нерон вярваше и се надяваше на човешкия разум. Самият той бе твърде щедър и бе плащал на преторианците си изключително високи заплати и извънредни възнаграждения, толкова високи, че едва ли можеха да бъдат надминати. Имаше основание да предполага, че войските няма да се подмамят от празното обещание за още по-високи възнаграждения и бе разчитал на тях. Значи, всъщност вярата му в човешкия разум ставаше причина за неговата гибел. Защото при понататъшната си обиколка той трябваше да установи, че войниците от

гвардията му все пак са се подвели от нелепите обещания на Галба. Във всеки случай стражите тайно и безшумно бяха напуснали постовете си. Това го изплаши и въпреки че не се издаде пред Фаон, за първи път го завладя предчувствието колко близък е краят му.

Той отпрати Фаон и с провлачени стъпки продължи нататък през обширния парк, минаваше от вила на вила, за да събере своите придворни. Но почти всички врати бяха заключени, не му отговаряха. Нерон се завърна в покоите си, но сега се оказа, че неговите камериери и лакеи също са избягали, като са задигнали всичко, което са могли да вземат, дори златната кутийка с отровата. Това така го огорчи, че противно на навиците си той не намери думи, нито патетични, нито ругателни, а само стисна устни.

В течение на половин час се събраха последните хора, които още държаха на него — тримата освободени роби Фаон, Телос и Епафродит, а също красивият му млад приятел и любимец, шестнайсетгодишният Спор. Нерон седеше на леглото си мълчалив, озлобен и навъсен, — дори завивките му беше задигнала тази паплач. Седеше отпуснат и подпухнал, стройните му крака се подаваха изпод късия виолетов халат, червеникавите му коси, сплъстени от пот, падаха върху бялото чело, кожата на едрото му, негрозно лице бе покрита с петна, а късогледите му сиви очи под начумерените вежди гледаха втренчено и неговите приятели не знаеха дали изобщо ги забелязва.

Най-после Нерон вдигна глава:

— Моля, повикайте ми Едико! — рече той.

Едико бе немец, негов любимец, един от преторианците, които имаха навика винаги да се увъртат около него.

— Какво искате от Едико, ваше величество? — много внимателно и учтиво попита Телос.

— Мисля — отвърна Нерон, — че той е най-сръчният, за да ми помогне, когато трябва да умра. Искам да умра достойно — заяви той и изгледа четиримата поотделно, спокойно и почти весело.

— Няма го Едико — каза накрая Фаон. — Никой друг не е останал, освен нас.

Нерон отново заклати глава. „Странно, колко малодушни са хората“, разсъждаваше той.

— Най-доброто би било — предложи след известно време Фаон — да се преместите в моята вила, ваше величество.

— Хм, да, може би си прав — отвърна Нерон и се изправи с нежелание. — Доста е далече — размисля той на глас, без настроение.

— На около осем километра — каза Фаон.

А пък юношата Спор се обади съучастнически:

— Оставили са коне в оборите.

Когато Нерон чу звънкия глас на любимеца си, лицето му се проясни:

— За първи път и ти да се интересуваш от коне, драги Спор! — усмихна се той.

Небето бе забулено от облаци, изглежда, щеше да има буря. Нерон намери едно старо наметало, което навярно някой от слугите му бе заменил за по-хубава дреха от гардероба на императора. После поеха към оборите. Там Нерон възседна един кон. Спор му подаде наметалото, което бе доста широко, така че Нерон спокойно можеше да си покрие и главата. Предрешването започна да се харесва на императора.

— Така добре ли е? — запита той, като надипляше дрехата.

— Добре изглеждате — сухо забеляза Фаон, — но след малко луната пак ще се покаже и тогава всеки ще ви разпознае. По-добре ще направите, ваше величество, ако съвсем си забулите главата.

Ала Нерон пришпори коня и подкара в тръст.

Прекошиха голямата главна казарма на преторианците, тя бе осветена и шумна; може би пък те се готвеха да потеглят срещу Галба, да докажат верността си към Нерон, да завземат града. Императорът и малката му свита продължиха бързо по пътя си. Насреща им се зададоха двама пехотинци:

— Ето и други, които търсят Нерон — каза единият от тях.

Малко по-нататък срещнаха двама преторианци. За миг те се поколебаха, но после, както се полага, отдадоха на императора чест.

— Добре се наредихте — тихо изруга Фаон.

Пресякоха реката Анио, язدهа мълчаливо в нощта през полето, нарядко се мяркаха вили. Наоколо като вълни се извисяваха ниски хълмове, напред нямаше нищо друго, освен ливади и малки горички, диви зайци пробягаха пред копитата на конете. Най-после от главния път се отдели тясна пътека, която водеше към имението на Фаон. Оставиха конете, та да не ги усетят слугите. За да стигнат до задната

страна на къщата, трябваше мъчително да си проправят път през храсти, трънаци и камъш. Понякога другите простираха наметалата си над гъсталака, за да улеснят пътя на императора, а на места се налагаше да лазят на четири крака.

Най-сетне пред тях се появи задната стена на къщата. Фаон помоли императора да почака, докато той разузнае как би могъл тайно да го въведе в дома си и да го настане, без никой да разбере. Другите тръгнаха с него и императорът остана сам в нощта. Нерон клекна и неумело заизмъква бодлите, захванали се за дрехите му. Надигнаха се няколко силни повея топъл вятър, в нощта тегнеше неспокойство, далеч залаяха кучета, чуваше се крясък на птици пред бурята. Той клечеше замислен и няколко пъти учудено поклати глава. Изпитваше жажда, но наоколо нямаше друго, освен една локва с нечиста, възтопла вода. Загреба и отпи, но отвратен, изплю водата и промълви:

— Сега това е „питието на Нерон“!

А „питието на Нерон“ бе смесица от седем сорта вина от различни години, която бе наречена на негово име и под това име остана известна още задълго. Нерон се изходи по нужда, сериозен, угрижен и си помисли дали това не е за последен път.

Другите се върнаха. Те бяха открехнали една неизползвана, много ниска врата, която водеше от задната страна в къщата, през нея човек можеше да се провре само с лазене. Като сумтеше неодобрително, Нерон се промъкна вътре. Озова се в малко избено помещение, изпълнено със спарен въздух. То се озаряваше само от оскъдната лунна светлина, защото не посмяха да донесат свещ. Императорът легна там върху две вехти одеяла, доста изтощен. Бе ял малко на вечеря и сега, след мъчителния път, го мъчеше глад и жажда. Фаон отиде да потърси нещо за ядене и му донесе сушена риба-тон и малко кисело местно вино. Нерон ядеше и пиеше, първите хапки и глътки пое с лакомо удоволствие, но следващите вече с отвращение. После се поизлегна и затвори очи.

— Имаш ли някакво известие от Рим, драги Фаон? — запита той след кратко мълчание.

— Да, имам — отвърна Фаон.

— Какво? — попита Нерон.

— Сенатът е решил — отговори секретарят — утре, непосредствено след изгрев-слънце, да ви обяви за враг на отечеството

и да бъдете умъртвен по начина, завещан от предците.

— Какъв е този начин, завещан от предците? — заинтересувано попита императорът.

— Престъпникът — отвърна Фаон — го връзват гол с въжета, врата му пъхат в дървена вила и с пръчки го бичуват до смърт.

— Сенатът е станал много смел — каза Нерон и презрително издаде още по-напред долната си устна, — откакто вече не съм страшен.

— Но все пак ще е по-добре — каза Епафродит, — да не се дава на господата възможност да изпълнят присъдата си.

Нерон, странно разсеян, го изгледа в тъмнината с присвитите си късогледни очи.

— Значи, искаш да кажеш — заключи той, — че сега зависи от мене дали ще умра достойно?

Другите мълчаха.

— Може би сте прави — продължи той и небрежно добави: — Изкопайте ми гроб, за да не ме намерят и обезобразят тялото ми, положете ме в него, докато ви се отдаде възможност да ме изгорите, както подобава.

Те колебливо се извърнаха, за да се оттеглят. В това време той опипа наметалото и дрехите си, които бяха изцапани.

— Още нещо — задържа ги той. — В такива дрехи не може да се умре — заяви той с отвращение. — Поне ми намерете прилични дрехи. И един венец за смъртта. — Но тъй като те още чакаха, той внезапно скочи, тропна с крак и кресна: — Действайте, по-бързо!

Те тутакси се измъкнаха, изплашени от необузданите му викове. Нерон обаче повика обратно юношата Спор, който искаше да тръгне с другите, и му кимна да седне до него. С младежки сърдита усмивка, сякаш се извиняваше, той каза:

— Не съм ли прав? Един венец и прилични дрехи, та това е най-малкото.

Извади късата кама, която винаги носеше със себе си, провери я, като механично прекара пръст по острието и върха, след това отново я прибра.

— Радвам се — каза той, — че вчера вечерта наредих да ме обръснат. Ела, драги Спор, виж дали ще можеш да ми оправиш къдриците на челото.

Той седеше там, обгърнал коляното си с длани, доста пълен; волевото му, месесто лице с правилен, едър нос и огромна изпъкнала долна устна изразяваше спокойствие и никакъв страх. И докато нежните ръце на любимеца му се занимаваха с меките, дълги червеникави коси, той бърбеше и размишляваше:

— Не е лесно да си добър император като Цезар или Август. Също да си добър артист като Росций или Либан не е лесно. Но да бъдеш едновременно велик император и велик артист е дяволски трудно. Всъщност всичко, което съм направил, е добро. Наистина, пари не оставих и съм любопитен как този престъпник Галба ще плати тридесетте хиляди, които е обещал на всеки мой преторианец. — Той все още клатеше учудено глава. — Но това, за което съм похарчил парите, е добро. Ако световната история е справедлива, трябва да отсъди: онова, което не се удаде на Александър, постигна го Нерон. В действителност Нерон разпространи по света гръцката култура и гръцките нрави. Навярно световната история няма да е справедлива и ще се спре само на нещата, които уж съм направил лошо. Сега един велик живот трябва да се увенчае с велика смърт. Сенека не ми бе лош учител. Той умря достойно. Всъщност, трябва да ми е благодарен, че му дадох възможност да умре достойно. По-добре така, отколкото ако бе свършил в леглото си най-просташки. Какво ще кажеш, драги Спор, не искаш ли да ме предшестваш в смъртта?

Той не обърна внимание, че юношата изплашено се отдръпна от него.

— Сигурен съм — продължи Нерон, — че тези, които съм заповядал да убият, вече не ми се сърдят, след като слязоха в подземния свят. Накарах да избият доста много, прекалено много, но за това си имаше причини. Сега, след като вече са мъртви, самите мъртъвци ще ме разберат и щом сляза при тях, ще ме поздравят почтително и дружелюбно. Не мислиш ли и ти така, драги Спор?

Ала юношата Спор бе изчезнал.

Нерон се вираше по ъглите с присвитите си късогледни очи, ала не виждаше момчето, затова тромаво се изправи и заопипва помещението. Обхвана го гняв, че е останал сам.

— Къде си, прасе, дрипа такава? — викаше той, крещеше грубо. — Ще заповядам да те нашибат, ще наредя да те качат на кръста като предател!

Изпитваше съжаление към самия себе си и бясно желаше да се докосне до човешка плът. Всички го изоставяха. Нямахте до себе си нито момче, нито жена, с която да се съедини. Задиша учестено, подивял от ламтеж. Изпохапа пълните си устни от гняв заради Спор и приятелката си Калвия, задето не бяха при него, и заради Попея, задето бе мъртва.

Щом долови, че другите се връщат, веднага се овладя. Трябваше да умре достойно. Като си играеше с камата, той помоли:

— Издекламирай ми, Телос, как ще ме оплакваш.

А когато Телос против волята си с мъка зарецитира обичайните стихове на оплаквателната песен, Нерон на няколко пъти го поправи.

Изведнъж се чу конски тропот; изглежда цял ескадрон обграждаше къщата.

— Ако проникнат най-напред тук, ваше величество, вече ще бъде твърде късно! — подкани го Фаон.

Императорът отвърна високомерно:

— Това предупреждение можеше да си го спестиш!

Без припряност, с помощта на другите, той облече одеждите, които му бяха донесли. Бяха намерили и венец — доста раздърпан, но все пак венец.

Нерон седна удобно.

— Дръж ми раменете, Фаон — заповяда той, — и ме пусни да падна бавно на земята, като му дойде времето.

На Епафродит обаче заръча да обхване ръката му, в която самият той държеше камата. Двамата мъже направиха онова, което той желаше. Телос стоеше на вратата, за да задържи настъпващите, докато императорът свърши.

Нерон изгледа един по един своите приятели, въздъхна дълбоко и рече:

— Какъв артист светът губи с мене!

После с помощта на Епафродит заби камата в гърлото си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.